بەشی سێیەم: زمان

بەشی سێیەم: زمان

زمان و گرینگی زمان

ـ بەردی بناغەی کۆمەڵە و ڕۆڵێکی گرینگ لە ژیانی مرۆڤ دەگێریٚ ، چونکە ئەو ئامرازەیە بە هۆیەوە رۆژانە بە هەزاران کەس پەیوەندی لە گەڵ یەکترِدا دەکەن بەبێ ئەوەی بیر لە چۆنیەتی کارکردنی ئەو کەرەسەیە بکەنەوە

ـ زمان مرۆڤ لە زیندەوەرەکانی تر جیادەکاتەوە

. لەمێژەوە سەرنجی زمانەوان و فەیلەسوف و دەروونناس و کۆمەڵناس و .....هتد ڕاکێشاوە ، بۆیە هەر شارەزایەك لە چوار چێوەی بابەتەکەی خۆی پێناسەی کردووە ئەمەش وایکردووە چەندین پێناسە بۆ زمان بێتە ئاراوە لەوانە :-

(مارتنێت) دەڵێت: (زمان هۆیەکە بۆ لەیەکتر گەیشتن، لە چەند دانەیەکی بچووك پەیدا دەبێت، ئەو دانانەش خاوەن واتای خۆیانن).

(هنری سویت) دەڵێت: ((زمان هۆیەکە بۆ دەربڕینی بیر لە ڕێگای دەنگ کە لە وشە پێك دێت)).

(بارك و تراگەر) دەڵێن: زمان بریتییە لە چەند ڕەمزێکی لە خۆوە، کە بەهۆیەوە کۆمەڵ دەتوانێت هەرەوەزی بکات.

(چۆمسکی) دەڵێت : ((زمان کۆمەڵە ڕستەیەکە ، ڕێزمان دەریان دەکات)).

(زمان پەیڕەوە، ئەگەر خاوەن پەیڕەوێکی تایبەتی نەبێت،کەس ناتوانێت فێریببێت)

کەواتە لەژێر ڕۆشنایی ئەم پێناسانە ((زمان گرنگترین ئامێری پەیوەندیکردن و لەیەکتر تێگەیشتنی مرۆڤە)).

تایبەتمەندیەکانی زمان چین ؟

تایبەتمەندیەکانی زمان

1ـ تایبەتە بە مرۆڤ

2ـ زمان پەیوەندیکردنە

3ـ زمان دەنگە

4ـ زمان ڕەمزی لە خۆوەیە

5ـ زمان پەیڕەو و یاسایە

6ـ زمان داهێنانە

7ـ زمان دەوروبەرە

8ـ زمان زیندووە و لە گۆڕاندایە

1ـ زمان تایبەتە بە مرۆڤ

مرۆڤ بەهرە و تواناى قسەکردنى تێدايە . ئاژەڵ و گيانلەبەرانى تر بەگشتى پێڕەوێکى سادەيان بۆ پەيوەنديکردن و لە يەکترگەيشتن هەيە، بەڵام لە چالاکيدا لاوازە و ناتوانن بە هۆيەوە لە ڕابردوو يان دوارۆژيان بکۆڵنەوە

2ـ ئامانجى سەرەکى زمان پەيوەنديکردنە

ئامانجى سەرەکى زمان پەيوەنديکردنە، کە بەهۆيەوە پەيوەندييەکى کارا دروستدەبێت لەنێوان تاکەکانى کۆمەڵ، بەمەبەستى گەياندنى زانيارى، چونکە بەهۆيەوە واتاو مەبەستى تەواو ئاڵوگۆردەکرێت

3 ـ زمان دەنگە

لێرەدا مەبەست ئەوەیە كە زمان پێویستی بە كەناڵی دەم و گوێ هەیە و بەلای كەمەوە دەبێت قسەكەرێك و گوێگرێكمان هەبێت ، چونكە زمان لە بنەڕەتدا دەنگە و قسەكردن لەنووسین كۆنترە ونووسین هەوڵێكە بۆ تۆماركردنی قسە

4 ـ زمان پەیڕەو و یاسایە

هەموو زمانێك لە جیهاندا پەیڕەو و یاسای دیاریكراو و تایبەت بە خۆی هەیە لە ڕیزكردنی دەنگ و وشەو ڕستەكان بە مەبەستی دەربڕینی واتای جیاواز

ـ پێڕەوی دەنگی زمان ڕێگەی ئەوەمان دەدات كە ژمارەیەكی كەمی دەنگ دووبارە بكەینەوە تاوەكو دانەی واتایی دروست ببێ وەك: دار ، مار ، شار

هەڵ +گرتن =هەڵگرتن ، ڕا +گرتن= ڕاگرتن

بكەر +بەركار+ كار ← ئازاد كتێبەكەی خوێندەوە.

5 ـ زمان ڕەمزە

ڕەمز چەند جۆرێکە :

أ- ڕەمزی لەخۆوە : تیایدا هیچ پەیوەندیەکی سروشتی لە نێوان دەنگ و واتاکەدا نی یە، بەڵکوپەیوەندییەکی لە خۆوەیەو بەندە بە ڕێککەوتنی کومەڵ ، بۆ نموونە وەك ناونانی (ئەسپ) لە کور دیدا, (حصان) لە عەرەبیدا, لە ئینگلیزیدا(Horse)

ب- ڕەمزی هۆیی (سەبەبی) : وەك (زەرد هەڵگەران) کەهۆیەکەی واتای (نەخۆشی) یان (ترس) دەگەیەنێ ، هەروەها سوور بوونەوە واتای (تورەیی) یان (شەرم) دەگەیەنێ .

ت- ڕەمزی وێنەیی : تیایدا پەیوەندی لێکچوونی هەیە لەنێوان هێما و و واتادا : وەك (دەست ڕاوەشاندن) بۆ مەبەستی (هەڕەشەکردن) .

6ـ زمان داهێنانه

ئەو قسانەی زۆر جاران مرۆڤ دەریدەبڕێت ، زۆربەیان دەربڕاوی تازەن ، هەروەك جۆمسكی دەڵێت:لە توانای مرۆڤ دایە ژمارەیەكی بێسنوور رستە دابهێنێ بێ ئەوەی گوێ ی لێ بووبێت ، بۆیە ئەو توانایەی مرۆڤی ناوناوە داهێنان

7ـ زمان دەوروبەره

دەوروبەر و باری بەكارهێنان مانای گوتن دیاری دەكات و واتای وشەكان دیاری دەكات

وەك : كاتێ وەڵامی پرسیاری (سەعات چەندە؟)ت بەرگوێدەكەوێت بە (بانگی عەسرێ ی دایە .)

ڕاستەوخۆ ئەوەت بۆ ڕووندەبێتەوە كە كاتی پرسیاركردنەكە دەمەو عەسرەو بەرەو ئێوارەیە .

8 ـ زمان زیندووه و له گۆڕاندایه

زمانی مرۆڤ هەمیشە لە گۆڕاندایە، چونکە زمان بەدیاریدەیەکی کۆمەڵایەتی دادەنرێت، دیاریدەی کۆمەڵایەتیش بەوە جیادەکرێتەوە کە جێگیر نییە ، بۆیە زمانیش بەردەوام لە گۆڕاندایە

نموونەی چەند ڕستەیەك لە پێشەکی کتێبەکەی زمانەوان (سەعید صدقی کابان)

((لە جناب معلمان محترم رجا دەکەم لە بحث ضمیر انا لەگەل طلبە تۆزێ بە صبر بن لازمە دقتیان جلب بکرێ))

جۆرەکانی زمان بەپێی پرۆسەی
پەیوەندیکردن ؟

پرۆسەی پەیوەندیکردن

بریتییە لە گەیاندنی پەیام و زانیاری لە (نێرەر)ەوە بۆ (وەرگر) لە ڕێگەی کەناڵی پەیوەندیکردن، بەهۆی (کۆد) کە لەسەری ڕێککەوتوون.

ڕەگەزەکانی پرۆسەی پەیوەندیکردن

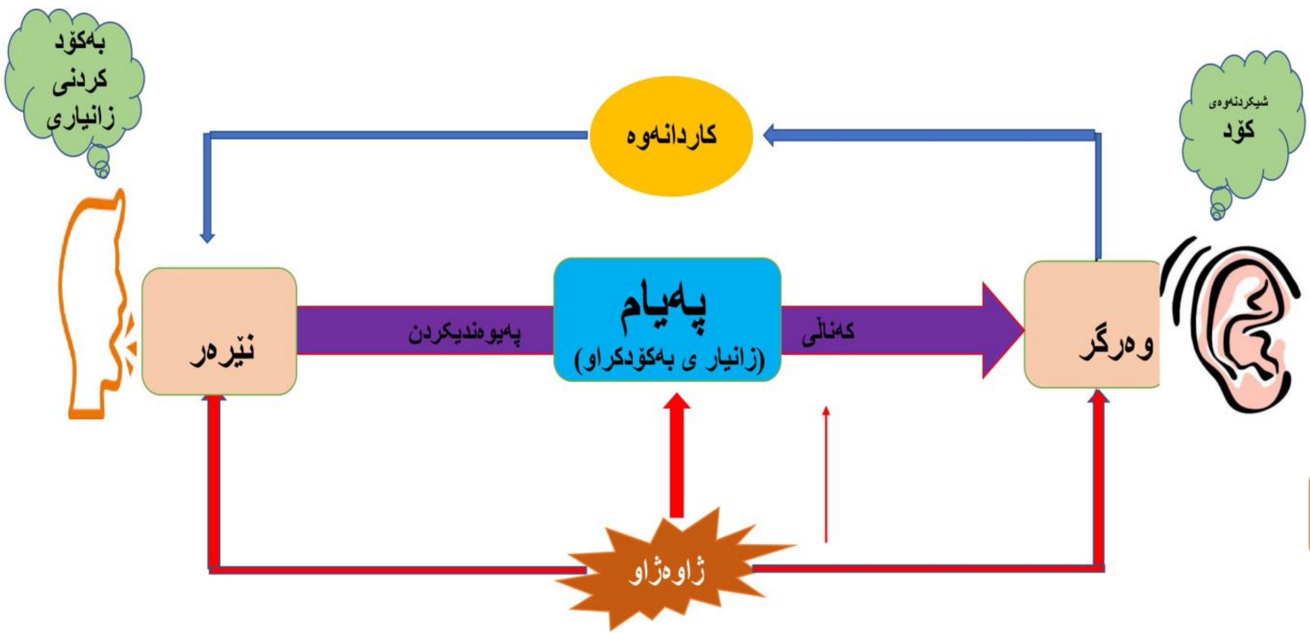

- نێرەر
- وەرگر
- پەیام
- کۆد
- کەناڵی پەیوەندیکردن
- کاردانەوە
- ژاوەژاو

نێرەر: ئەو کەسەیە، کە پەیام ئاراستەی کەسێک یا چەند کەسێک دەکا

وەرگر: ئەو کەسەیە کە پەیام لە کەسێک یا لە سەرچاوەوە لەڕێگەی هەستێک یا چەند هەستێکیەوە وەردەگرێت

پەیام : بریتییە لە زانیاری و بیر و هەست ، نێرەر بەهۆی ڕەمز و هێما زمانییەکانەوە بەکۆدی دەکات و لە ڕێگەی کەناڵەکانی پەیوەندیکردنەوە ئاراستەی وەرگری دەکات.

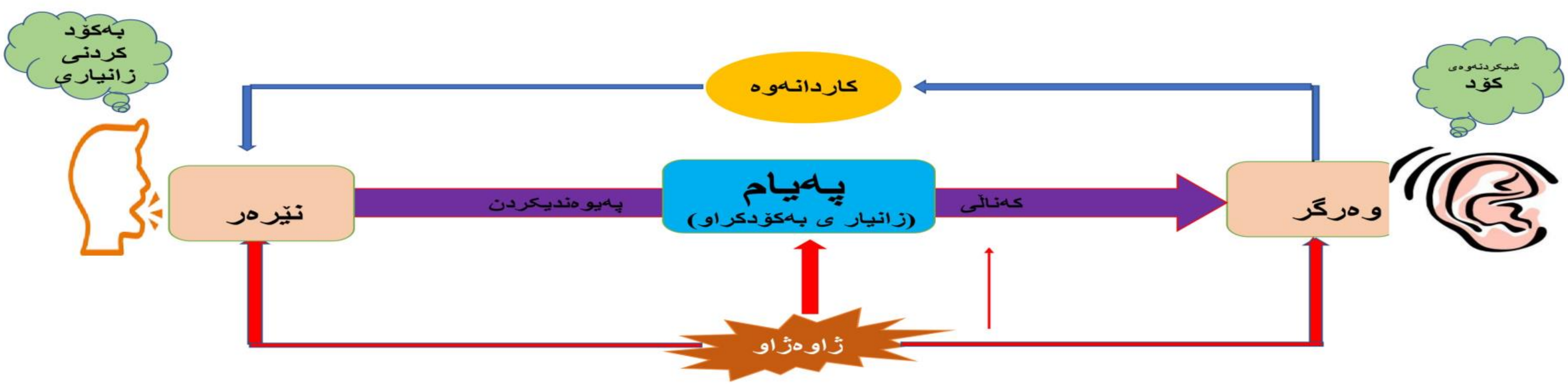

کۆد: ئەو سیستەمە زمانییەیە کە بەهۆییەوە گواستنەوەی پەیامی پێ ئەنجامدەدرێت لە نێوان کەسەکان

کەناڵی پەیوەندیکردن: بریتییە لەو ناوەندە مادییەی کە لە ڕێگەیەوە کۆدەکان ڕەوانەدەکرێت کە هەڵگری پەیامن

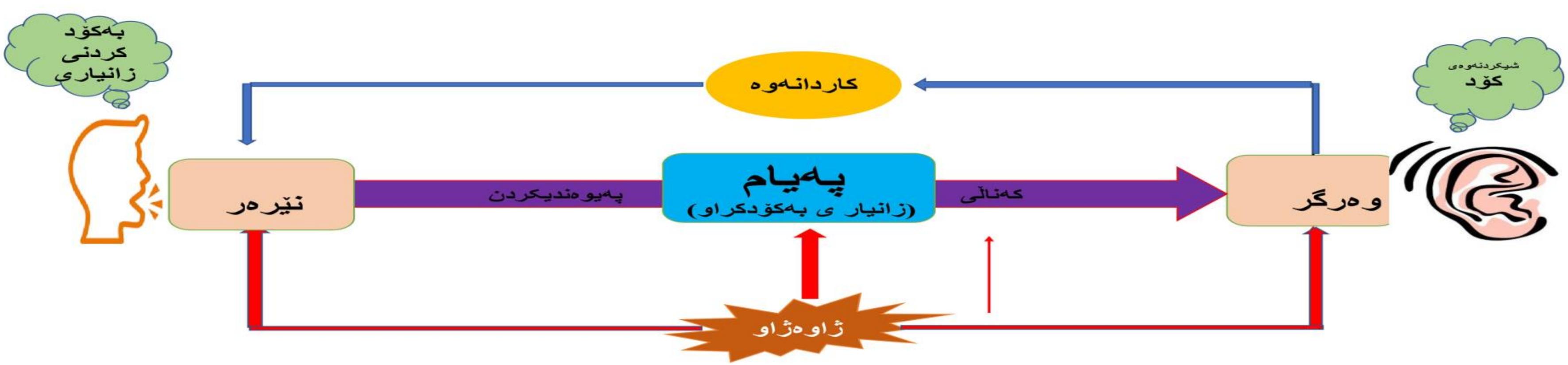

کاردانەوە : وەڵامدانەوەی وەرگرە بۆ پەیامی نێرەر، کاریگەرترین هۆکارە بۆ سەرکەوتنی پرۆسەی پەیوەندیکردن.

ژاوەژاو: ئەو هۆکارانەن دەبنە هۆی پچڕان ونبوون و نەگەیشتنی پەیام

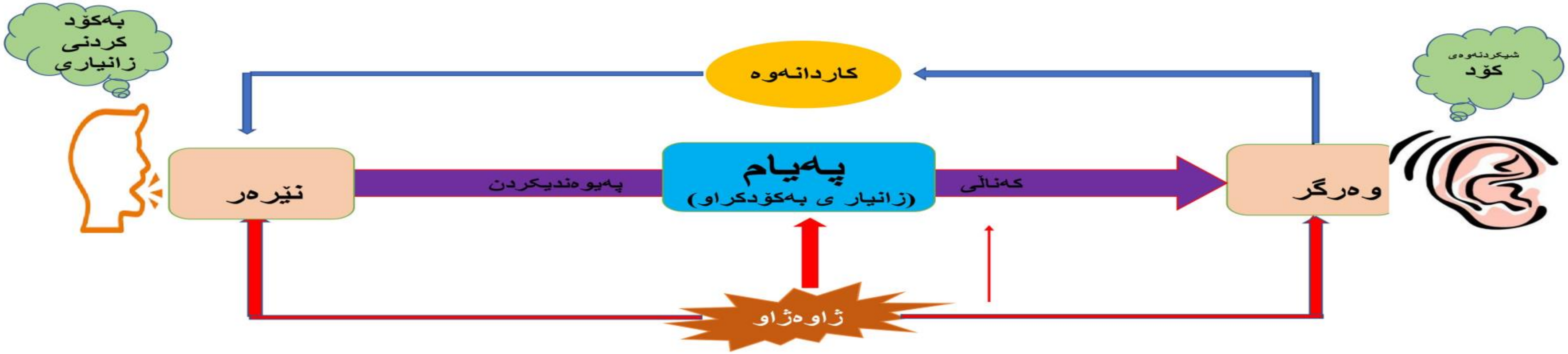

جۆرەکانی پەیوەندیکردن

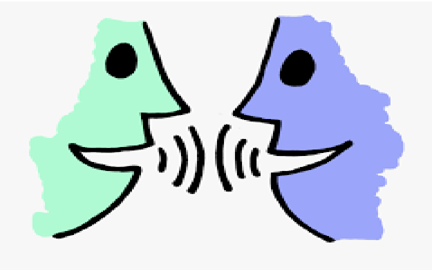

١ـ پەیوەندیکردنی زمانی:

ئەو پەیوەندیانە دەگرێتەوە کە تیایدا دەربڕینی وشە بەکاردێت، وشەکانیش چ بەهۆی دەنگەکانەوە بێت(ئاخاوتن) یاخود بەهۆی وێنەی دەنگەکانەوە بێت(نووسین)

٢ـ پەیوەندی نازمانی :

ئەو پەیوەندیانە دەگرێتەوە کە وشە تیایدا بەکارناهێنرێت، وەک زمانی جەستە و ئاماژە

٣ـ پەیوەندیکردنی وێنەیی :

پەیوەندیەکە تیایدا تابلۆ، نەخشە، یاخود دیزاینی ڕەنگ یان گرافیک بەکاردەهێنرێت، بە مەبەستی ڕوونکردنەوە و ڕێنماییکردن . وەک تابلۆکانی هاتوچۆ و فەرمانگەکان

جۆرەکانی زمان

ا- زمانی قسەکردن

لە سەرەتای پەیدابوونی ئادەمیزادەوە هەیە دوای ئەوەی ئادەمیزاد پەرەی بە ئەندامەکانی ئاخاوتن داوە بۆ مەبەستی دروستکردنی دەنگ و دەربڕینی بیرو ڕا زمانی قسەکردن هاتۆتە کایەوە .

ب- زمانی نووسین

نووسین بریتییە لە هەوڵی مرۆڤ بۆ تۆمار کردنی قسە .

دوای دروست بوونی پیت هاتۆتە ئاراوە و بۆ پاراستنی بیری ئادەمیزاد بەکار هێنراوە ، کەرەسەی زمانی نووسین پیت و کاغەزە و بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ دەمێنێتەوە، بەڵام کەرەسەی زمانی قسەکردن هەوایەو بۆماوەیەکی کورت دەمێنێتەوە .

ج- زمانی جەستە

بریتییە لە نیشانەکانی جەستەو ڕوخسارو ئەندامەکان ، بۆ تەعبیر کردن لەو بیرۆکەیەی لە مێشکماندا هەیە . زمانی جەستە هەموو بەشە جیاوازەکانی جەستە دەگرێتەوە کە هەڵگری پەیام و مەبەست و واتایەك بن ، هەرجوڵەو دەرکەوتنێکیش بە پێی بارو دۆخ و کلتور و ڕەگەزو کات و شوێن واتاکەی دەگۆڕێت . ڕەگەزە سەرەکییەکانی جەستەش بریتین لە (مەودای دورو نزیکی کەسەکان لە یەکترییەوە ، شێوازی دانیشتن و بە پێوە وەستان ، دەربڕینی دەموو چاو و ڕووخسار ، ئاماژەی پەنجەو دەست و باڵ.....هتد .

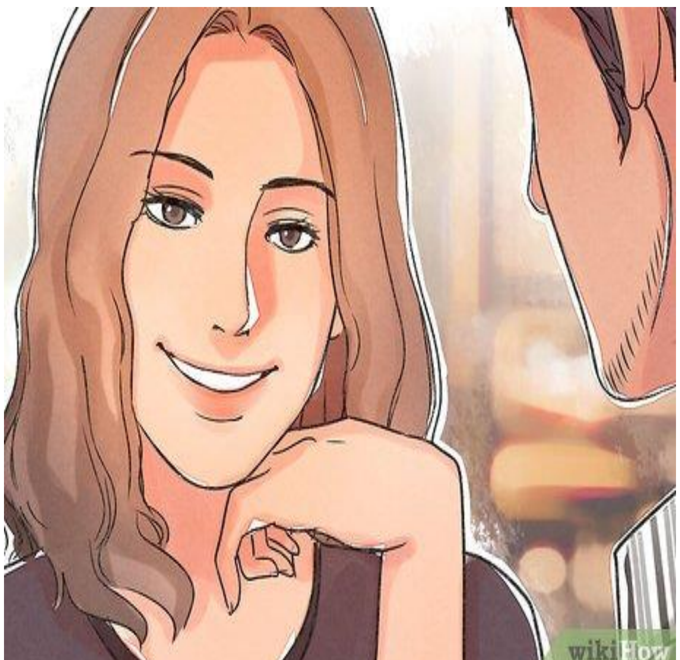

زار و جۆرەکانی زار